

Кімге: Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі Ұлытау облысының төтенше жағдайлар департаменті ММ

Автор: «Ұлытау ауылдық округі әкімінің аппараты» ММ-сі бас маман
Әбдірайым Әділет Махсұтұлы

Күні: 09.10.2024ж.

АНАЛИТИКАЛЫҚ ЖАЗБА

Тақырыбы: Ұлытау облысының аумағындағы 2024 жылғы су тасқыны

Кілт сөздер: Су тасқыны 2024, табиғи апат, төтенше жағдай, су деңгейінің көтерілуі.

Кіріспе

Аналитикалық жазба тақырыбының өзектілігі: Ұлытау облысында 2024 жылғы су тасқыны табиғи апаттардың жиілеуіне және ауа-райының күрт өзгеруіне байланысты маңызды тақырыпқа айналып отыр. Су тасқындары ауыл шаруашылығы, инфрақұрылым және тұрғындардың өміріне айтарлықтай зиян келтіріп, аймақтың әлеуметтік-экономикалық жағдайын нашарлатады. Тасқыннан туындаған мәселелерді зерттеу және оларды алдын алу шараларын қарастыру қоғамның қауіпсіздігі үшін өзекті болып табылады.

Мақсаты: 2024 жылғы Ұлытау облысындағы су тасқынының себептерін, салдарын және зардаптарын зерттеу арқылы өңірдің су тасқынына төтеп беру қабілетін арттыру және болашақта мұндай апаттардың алдын алу шараларын әзірлеу.

Міндеттері:

1. 2024 жылғы су тасқынының метеорологиялық және гидрологиялық себептерін анықтау.
2. Су тасқынының тұрғындарға, ауыл шаруашылығына, инфрақұрылымға әсерін талдау.
3. Құтқару жұмыстарының және төтенше жағдайға қарсы қабылданған шаралардың тиімділігін бағалау.
4. Су тасқынының салдарынан туындаған экономикалық шығындарды есептеу және талдау.
5. Мұндай табиғи апаттардың алдын алу үшін ұсыныстар әзірлеу.
6. Жергілікті билік пен төтенше жағдайлар қызметтерінің әрекеттерін жетілдіру бойынша нақты ұсыныстар жасау.

Бұл тақырыпты зерттеу өңірдің болашақ табиғи апаттарға дайындық деңгейін жақсартуға мүмкіндік береді.

2024 жылдың 9 наурызы мен 12 сәуірі аралығында Ұлытау облысының аумағында елді мекендердің су басуына, мал өліміне,

автожол учаскелерінен судың тасуы кетуіне және шайып кету жағдайларына әкеп соқтырған су тасқыны жағдайы қалыптасты.

Су тасқыны кезеңіне дайындық және өту барысында басқару органдарының қызметін бағалау, проблемалық мәселелерді анықтау және оларды шешу жөніндегі шараларды әзірлеу, су тасқыны салдарын барынша азайту мақсатында осы талдау жүргізілді.

Су тасқынына дайындық

Су тасқыны кезеңінде облыс халқы мен аумағын қорғау мақсатында 2024 жылғы су тасқыны қаупі бар кезеңде облыс әкімінің "облыс халқы мен аумағын 2024 жылғы су тасқыны кезеңіндегі төтенше жағдайлардан қорғау жөніндегі жоспарды бекіту туралы" 15.01.2023 жылғы №17р өкімі шығарылды.

Елді мекендердегі су тасқыны тәуекелін азайту мақсатында 2022-2026 жылдарға арналған «Экономикалық дамудың кешенді жоспарында» және «Өңірді дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған жоспарында» 18 іс-шара көзделген. «Өңірді дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған жоспарында» 12 іс-шара көзделген: 2023 жылға 4 іс-шара жоспарланған, 3 іс-шара орындалды, 1 іс-шара бойынша орындау мерзімі 2024 жылға ауыстырылды. 2022-2026 жылдарға арналған «Экономикалық дамудың кешенді жоспарында» 6 іс-шара көзделген, 2022 жылы 1 іс-шара орындалды, 2023 жылы 2 іс-шара орындалды.

2023 жылғы су тасқыны кезеңін талдау барысында 2024 жылғы су тасқыны қаупін азайту мақсатында Ұлытау облысы бойынша «Инженерлік жұмыстар жоспары» әзірленіп, облыс әкімінің өкімімен бекітілді. Жоспарда 8 іс-шара қарастырылған: 6 іс-шара орындалды, 1 іс-шараның орындалу мерзімі 2024 жылға ауыстырылды, 1 іс-шараның орындалу мерзімі 2024 жылға жоспарланған.

Негізгі бөлім

2024 жылдан бастап Ұлытау облысы бойынша төтенше жағдай алдын алу және жою жөніндегі комиссияның 7 отырысы өткізілді, онда 8 мәселе қаралып, 80-нен астам хаттамалық тапсырма берілді.

2024 жылғы су тасқыны кезеңінде облыс әкімінің жетекшілік ететін орынбасарының жұмыс кеңестерінде су тасқыны кезеңінен өту мәселелері үнемі қаралды.

2024 жылдың ақпан айында Ұлытау облысы ТЖД жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп елді мекендердің су тасқыны кезеңіне дайындығын тексеру жұмыстары жүргізілді.

Көктемгі су тасқынының алдын алу мақсатында елді мекендерден 369 мың текше метр қар шығарылды, мұз кесу және жару жұмыстары жүргізілген жоқ. Облыстық, қалалық мекемелер мен ұйымдар инертті материалдар мен материалдық-техникалық құралдардың қорларын дайындады.

Анықтама:

- 53,576 тонн ЖЖМ;

- 62,1 тонны азық түлік;

- 2303 тонны инерттік материалдар;
- 4800 дана қапшықтар.

Көктемгі кезеңдегі төтенше жағдайларда халықты эвакуациялауға облыс аумағында 26360 орынға арналған 42 зардап шеккен халықты қабылдау пункттері дайындалды.

Сонымен қатар, су тасқыны жағдайында облыс аумағында малдарды қауіпсіз аумаққа айдауға 23 орын ұйымдастырылды.

Облыста жедел ден қою үшін саны 596 адам және 158 бірлік техника, 52 су айдау құрылғысы, 4 жүзу құралы бар күштер мен құралдар топтамасы дайындалды. *Анықтама:*

- Ұлытау облысының ТЖД-100 адам және 23 бірлік техника, 17 су айдау құрылғысы, 4 жүзу құралы;
- Ұлытау облысының ПД-60 адам және 8 бірлік техника.
- ЖАО -436 адам және 127 бірлік техника, 35 бірлік су сорғыш құрылғылар.

Халықты ақпараттандыру және үгіт-насихат жұмыстары шеңберінде төтенше жағдайлар департаментінің қызметкерлері әлеуметтік желілерде және БАҚ-та 42 мақала жарияланды, 1500 адамды қамти отырып, 95 рейд жүргізілді, оның барысында халыққа 1249 жадынама ұсынылды.

Табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ алдын алу мақсатында 2024 жылы бюджетте 915,5 млн.теңге, оның ішінде қалалар мен аудандар бойынша 705,5 млн. теңге мөлшерінде қаржы резерві көзделген.

Анықтама:

Ұлытау облысының аумағында су тасқыны қаупі бар 25 елді мекен бар.

Елді мекендердегі үйлердің саны 555 құрайды, онда 2524 адам тұрады.

Облыста 25 гидротехникалық құрылым бар, оның ішінде: 6 - су қоймасы, 16 - плотина, 2-бөгет, 1 - тоған және 208-ге жуық өзен мен көл.

2024 жылғы тасқын сулардыңкөптігіне қарамастан, тұтастай алғанда, Ұлытау облысының аумағында көктемгі су тасқыны кезеңі бақылауда өтті.

Су тасқынын апатсыз өткізу және облыс халқы мен аумағын 2024 жылғы су тасқыны кезеңіндегі төтенше жағдайлардан қорғау мақсатында Ұлытау облысының Азаматтық қорғау мемлекеттік жүйесінің аумақтық кіші жүйесі «Жоғары дайындық» режиміне ауыстырылды.

ТЖ департаментінде су тасқыны кезеңіндегі ТЖ алдын алу және жою бойынша ТЖД жедел штабының жұмысы ұйымдастырылды.

Жедел штаб облыс аумағындағы су тасқыны жағдайы туралы ақпаратты жинауды және бағалауды, туындайтын ТЖ алдын алу және жою жөнінде бірінші кезектегі шаралар қабылдау туралы шешімдердің жобаларын дайындауды, қалыптасқан және болжанатын жағдайды картографиялық материалдарға түсіруді жүзеге асырды, ТЖ орнына

күштер мен құралдарды жедел бағыттауды, сондай-ақ олардың іс-қимылдарын үйлестіруді қамтамасыз етті.

Облыс аумағында ауа температурасының жоғарылауы және қардың қарқынды еруі нәтижесінде Жезқазған, Қаражал қалаларының, сондай-ақ Жаңарқа және Ұлытау аудандарының аумағында су тасқыны жағдайы ушықты.

Нәтижесінде 22 үйді су басу жағдайы орын алды, оның ішінде:

Ұлытау ауданында - 19 үй:

- Жезді кенті-10 үй;

- Талдысай ауылы - 9 үй;

Жаңаарқа ауданында – 3 үй:

- Ынталы ауылы – 3 үй.

Сондай-ақ тіркелген:

- **Электр желілері тіректерінің зақымдану 1 жағдайы** (03.04.24 ж., Ұлытау ауданы, Терісаққан ауылы, 35кВ желісінің су басуына байланысты электр энергиясының авариялық ажыратылуы орын алды, электрмен жабдықтаусыз 69 абонент қалды (67 ЖЖЖ, 2-соц.объектілер);

- **Елді мекенде тасқын су салдарынан автокөлік қатынасының ішінара үзілуі 1 жағдайы** ("Жезді-Қарасақбай-Байқоңыр-Қоскөл" а/ж 203 км жол төсемінің шайылуына байланысты Ұлытау ауданы Қоскөл ауылының автожол қатынасынсыз қалды. Ауылаумағында облыс орталығы мен темір жол қатынасы бар);

- **Автожолдарда су тасудың 5 жағдайы, оның ішінде:**

– **Республикалық маңызы бар-1** («Қызылорда-Павлодар» а/ж 761 км «Жаңаарқа-Қарағанды» учаскесінде»);

– **облыстық маңызы бар-4** (Ұлытау ауданы «Самбаев-Малшыбай-Бозтұмсық-Ұлытау» а.ж. 100км.; «Қаражал-Шалғия» а.ж. 41, 44 км; «Қаражал-Атасу» а.ж. 12км);

- **Әртүрлі маңызы бар автожол учаскелерінде жол төсемінің 7 шайылуы (жыртылуы), оның ішінде:**

– **облыстық маңызы бар-4** (Ұлытау ауданы «Жезді-Қарасақбай-Байқоңыр-Қоскөл» а.ж. 175, 203км; Самбаев-Малшыбай-Бозтұмсық-Ұлытау» а.ж. 83км; Жаңаарқа ауданы «Қарағанды-Самарқа-Атасу-Айнабұлақ» а.ж. 146км);

– **жергілікті маңызы бар-3** (Ұлытау ауданы «Ұлытау-Сарлық» а.ж. 22км; Қорғасын ауылының 27 км; Ұлытау ауданы Мибұлақ ауылының 0,7 км, Жезқазған қаласының шығуы-Қорғанбай ауылы,).

Барлық су тасуының жалпы ұзындығы 122 м-ден асты.

Республикалық маңызы бар а/ж - да – 1 жағдай, ұзындығы 12 м (Жаңаарқа-1(12 м));

Облыстық маңызы бар а/ж – да – 4 жағдай, ұзындығы 110 м (Қаражал – 3 (60м); Ұлытау-1 (50м));

Барлық су шаюдың жалпы ұзындығы 720 метрден асты.

Облыстық маңызы бар а/ж – да – 4 жағдай, ұзындығы 240 м (Жаңаарқа-1 (40м); Ұлытау-3 (200м);

Жергілікті маңызы бар а/ж - да – 3 жағдай, ұзындығы 480м (Жезқазған –Ұлытау-3(480м).

Авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізу барысында жергілікті атқарушы органдар мен ұйымдар, ТЖ департаментінің, полиция департаментінің бөлімшелері халықты эвакуациялауды, малды айдауды жүзеге асырды, жағалауды нығайту жұмыстары жүргізілді, қорғаныш жер біліктерін тұрғызу, еріген су қозғалысының бағытын өзгерту үшін траншеялар төсеу, су басқан үйлер мен аула аумақтарынан су айдау және бұру жүргізілді.

Су тасқыны аймағында барлығы:

– 45013 текше метр су сорылды – (Жезқазған – 1157; Жаңаарқа – 18156; Ұлытау-25700);

- 50 метр қорғаныс біліктері тұрғызылды – (Қаражал-50 м);

- инертті материалы бар 69669 дана қап төселді (Қаражал-40 дана (сыйымдылығы 1т БигБэг қап); Жаңаарқа – 2030; Ұлытау – 1310);

– 69669 тонна инертті материал төгілді (Жезқазған – 60т; Қаражал-18870т; Ұлытау-28789);

– 108 адам эвакуацияланды (оның ішінде 56 бала) (Ұлытау – 108(56));

– қауіпсіз аумаққа 524 бас ұсақ мал, 405 бас ірі қара, 61 жылқы айдалды (Ұлытау-ұсақ мал-58, ірі қара-97, 2 жылқы);

Жергілікті атқарушы органдардың, ТЖ департаменті бөлімшелерінің, полиция департаментінің, жол ұйымдарының бірлескен күш-жігерінің, жедел іс-қимылдарының және үйлесімді жұмысының арқасында су тасқыны салдарын айтарлықтай азайтуға мүмкіндік туды.

Облыс бойынша авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарға жеке құрамның 418 адамы, 138 бірлік техника, 12 су айдау құрылғысы және 4 жүзу құралы жұмылдырылды.

Қаражал

26 наурыз сағат 21-30-да. Қаражал қаласында "Қаражал-Шалғия" облыстық маңызы бар 15-57 км а/д-да қардың қарқынды еруіне байланысты жол төсемі арқылы толып кетті, оның жалпы ені 300 м-ге дейін, үзілістері 15-тен 50 м-ге дейін және тереңдігі 10-нан 20 см-ге дейін болды./ д "Қаражал-Шалғия" облыстық маңызы бар, елді мекендерді су басу қаупі жоқ. ЖАО (2 адам, 1 техника) және "Заңғар-2205" ЖШС мердігерлік ұйымының (2 адам және 1 техника), ПД (2 адам, 1 техника) күшімен кезекшілік ұйымдастырылды.

Жаңаарқа ауданы

Жаңаарқа ауданындағы су тасқыны жағдайы Сарысу өзенінің арнасынан шығуымен қиындады, өзен аранасының көтерілуі нәтижесінде екі елді мекендерді су басу қаупі жоғарылады, 10 республикалық және жергілікті маңызы бар автожолдарда судың тасу жағдайлары тіркелді.

25 наурыз сағат 14.30-де. Ақтүбек ауылдық округі Атасу станциясы Атасу станциясы-Ақтүбек ауылы ауылдық жолында ені 25 м, тереңдігі 2.5 м Сарысу өзені арқылы қолдан жасалған автомобиль өткелі (су өткізгіш құбырлары бар) ссу астында қалды (жол учаскесінде канал түріндегі ойпат арқылы өтетін). Түгіскен ауылы арқылы өтетін айналма жол бар. Елді мекендерге қауіп жоқ.

ЖАО (2 адам 1 адам), МПС (2 адам, 1 адам) бекет қойылды.

25 наурыз сағат 16.24-те. М. Жұмажанов ауылдық округіМ. Жұмажанов атындағы ауылда 15 тұрғын үйді еріген сумен су басу қаупі төнді, аталған аумақтан 5750 текше метр көлемінде еріген суды айдау жұмвстары жүргізілді, тұрғын үйлерді су басуға жол берілмеді.

25 наурыз күні сағат 16.40-та Ақтүбек селолық округі Мыңадыр станциясының ауылдық жолында "Қызылорда-Павлодар" Республикалық маңызы бар а/ж бағытында Сарысу өзені арқылы ені 40-45 м, тереңдігі 2 м (канал түріндегі ойпат арқылы өтетін жол учаскесінде) қолдан жасалған автомобиль өткелі (су өткізгіш құбырлары бар) су басу жағдайы орын алды. Түгіскен ауылы арқылы өтетін айналма жол бар. Елді мекендерге қауіп жоқ. ЖАО (1 сол 2 адам) МПС (2 адам, 1 адам) бекет қойылды.

25 наурыз күні сағат 19.40-та Бидайық а/о, 69-разъезд 3 тұрғын үйді еріген суы басу қаупі төнді. Аталған учаскіден 9426 текше метр көлемінде еріген су сорылды. тұрғын үйлерді су басуға жол берілмеді.

25 наурыз күні сағат 23.10-да Ералиев ауылдық округі 189 разъезд ауылдық жолында "Қызылорда-Павлодар" Республикалық маңызы бар а/ж бағытындағы Сарысу өзені арқылы ені 25 м, тереңдігі 2.5 м (канал түріндегі ойпат арқылы өтетін жол учаскесінде) қолдан жасалған автомобиль өткелі (су өткізгіш құбырлары бар) арқылы су тасу жағдайы орын алды. Түгіскен ауылы арқылы өтетін айналма жол бар. Елді мекендерге қауіп жоқ. ЖАО (2 адам, 1 адам) МПС (2 адам, 1 адам) пост қойылды. 26 наурыз күні сағат 12.30-да еріген су деңгейінің көтерілуіне байланысты Орынбай ауылындағы "Ауа" және "Айтқожа" шаруа қожалықтарында 2 үйді су басу қаупі туындады. Шаруа қожалықтарының малын айдау жүргізілді. ІҚМ 182 бас, ұсақ мал 320 бас. ЖАО күшімен (1 адам, 1 трактор) қолда бар жер бөгетін нығайту бойынша жұмыс жүргізілді.

26 наурыз сағат 23.40-та Жаңаарқа ауданы, ақтүбекст. а/о.Атасу Манақа таулы жері жағынан Атасу станциясы арқылы еріген сулардың мол ағысы жүрді. Атасу станциясының бір бөлігі (33 тұрғын үй) басқа бөлігінен кесіліп, 7 тұрғын үйді су басу қаупі туындады. Жергілікті тұрғындардың күшімен инертті материалы бар 780 дана қапшық төселді. "ҚТЖ "Қарағанды филиалы"АҚ ВП-21 қалпына келтіру поезының көмегімен жер бөлігін нығайту бойынша жұмыс жүргізілді.

27 наурыз күні сағат 8.30-да Қызылжар кентінің "Қызылорда-Павлодар" Республикалық маңызы бар А/ж бағытындағы ауылдық жолында сарысу өзені арқылы ені 45-50 м, тереңдігі 1.5 м (канал түріндегі ойпат арқылы өтетін жол учаскесінде) қолдан жасалған автомобиль

өткелі (су өткізгіш құбырлары бар) су астында қалды. Түгіскен ауылы арқылы өтетін айналма жол бар. Елді мекендерге қауіп жоқ. ЖАО (2 адам, 1 адам) МПС (2 адам, 1 адам) бекет қойылды.

27 наурыз күні сағат 8.30-да С.Сейфуллин Ынтымақ аудандық маңызы автожолының 11-12 км-де ені 45-50 м, тереңдігі 1.5 м су тасу жағдайы орын алды. ЖАО (2 адам, 1 техника) ЖПҚ (2 адам, 1 тех) ДЭУ-43 Уоф "КАЖсервис" ЖШС (6 адам, 4тех.) бекет қойылды. Көлік қозғалысы бұзылмаған, елді мекендерге қауіп төнген жоқ.

28 наурыз күні сағат 19.40-та "Қызылорда-Павлодар" Республикалық маңызы бар автожолының 761-771 шақырымында ені 10-12 м, тереңдігі 10 см-ге дейінгі жол төсемі арқылы еріген су құйылды. ПД бекет қойды (4 адам, 1 тех);

29 наурыз күні сағат 14.30-да "Қарағанды-Самарқа-Атасу-Айнабұлақ" облыстық маңызы бар автожолының 147-148 км су деңгейінің артуына байланысты 2 жерде жол төсемі арқылы (жалпы ені 60 м-ге дейін, тереңдігі 10-15 см) су тасу жағдайы орын алды. Елді мекендерге қауіп жоқ. «Жаңаарқа 2006» ЖШС (10 адам және 2 адам) МПС (2 адам, 1 адам) бекет ұйымдастырылды.

29 наурыз күні сағат 16.02-де "Қарағанды-Самарқа-Атасу-Айнабұлақ" облыстық маңызы бар автожолының 147-148 км еріген судың қарқынды ағынына байланысты ені 30 м, тереңдігі 5 м жол төсемінің жасанды жарылуы жүргізілді.. елді мекендерге қауіп жоқ. Суды бұру үшін жол төсемі жарылды (ені 30 м, тереңдігі 5 м). 4 елді мекен үшін (Айнабұлақ-231 адам, Талдыбұлақ-676 адам, Қарағаш-87 адам, Ынтымақ-869 адам) Талдыбұлақ ауылы арқылы өтетін балама айналма жол бар.

1 сәуірде "Жаңаарқа 2006" ЖШС (10 адам және 2 тех) бұзылған жол учаскесін қалпына келтіру бойынша жұмыстар жүргізілді, қозғалыс қалпына келтірілді. Жергілікті тұрғындардың күшімен (50 адам, 6 бірлік) инертті материалы бар 1250 дана қапшық төселді. Жергілікті тұрғындардың техникасының көмегімен 200 метрлік жер білігі тұрғызылды.

30 наурыз сағат 20.57-де Жаңаарқа ауданы, Ақтөбеқауылы 3 тұрғынүйді су басу қаупітөнді, авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізуге жеке құрамның 21 адамы, 4 бірлік техника жұмылдырылды,

Аудан бойынша авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізуге жеке құрамның 13 адамы, 2 мотопомпаның техника бірлігі, 1 вариско, оның ішінде Жезқазған қаласынан 27 адам, 5 техника бірлігі, 1 жүзу құралдары жұмылдырылды.

Ұлытау ауданы

19 наурыз күні сағат 18.40-та "Жезді-Қарсақпай-Байқоңыр-Қоскөл" автожолының 175 шақырымында жол төсемінен су тасу жағдайы орын алды, автокөлік құралдарының қозғалысы бұзылды, елді мекендерге қауіп төнген жоқ. "Дорожник" ӨК 4-адам, 2 бірлік техника жұмылдырылды. ЖАО бақылауында.

19 наурыз күні сағат 21.46-да Ұлытау ауданы Жезді-Қарсақпай-Байқоңыр-Қоскөл автожолының 203 шақырымында жол төсемі шайылып, автокөлік құралдарының қозғалысы бұзылды, елді мекендерге қауіп төнген жоқ. ЖАО 5 адам, 1 бірлік техника жұмылдырылды. ЖАО бақылауында.

25 наурыз күні сағат 21.40-та Ұлытау ауданы шенбер а / о Қорғасын ауылында аудандық маңызы бар автожолдың 22 шақырымында ені 30 м және тереңдігі 1,5 см жол төсемі шайылды. Кезекшілік ұйымдастырылды ЖАО күштері мен құралдары 2-адам, 1 бірлік, елді мекендерге қауіп жоқ, ЖАО бақылауында.

20 наурыз күні сағат 09.59-да Ұлытау ауданы Ұлытау ауылы Асатов көшесі 15/2 үй ауласында қардың қарқынды еруі салдарынан су жиналды, көшенің жүріс бөлігінде еріген суды бұру бойынша алдын алу жұмыстары жүргізілді. жұмыс құралдары мен трактордың көмегімен су бұру арық жүйелері тазаланды, сондай-ақ мотопомпамен су айдау жұмыстары жүргізілді. Судың деңгейі төмендеді. ТЖД күштерімен (5 л/с, техника және 1 мотопомпалар), ЖАО (4 адам, 3 бірлік техника) үйлерді су басу фактілері тіркелген жоқ. 20 текше метр көлемінде су сорылды. Үйлерді су басу қаупі жоқ...

22 наурыз күні сағат 17.28-де Ұлытау ауданы Ұлытау ауылы Бұлқышев көшесі 5/3 үй қардың қарқынды еруі салдарынан көшенің жүріс бөлігінде еріген сулардың жиналуы орын алды. ТЖД (5 л/с, техник және 1 мотопомпалар), ЖАО (5 адам, 3 бірлік техникалар) күштері жұмылдырылып су сору жұмыстары жүргізілді. Су басу қаупі жоқ.

22 наурыз күні сағат 20.30-да Ұлытау ауданы, "Жезді - Қарсақпай-Байқоңыр-Қоскөл" облыстық маңызы бар автожолдың 140 км (ені 7 м - ге дейін, тереңдігі 10 см - ге дейін) қардың қарқынды еруіне байланысты жол төсемі арқылы су тасу жағдайы орын алды. Автокөлік қозғалысы бұзылды, ТЖД (5 л/с, 1 Техникалық және 1 мотопомпасы) ЖАО (5 адам), 22-30-да еріген суды бұру жұмыстары толығымен аяқталды. 60 текше метр көлемінде су сорылды, үйлерді су басу қаупі жоқ. 24.03. сағат 19.00-де жол төсемі, көлік қатынасы қалпына келтірілді, елді мекендерге қауіп жоқ.

23 наурыз күні сағат 16.22-де Ұлытау ауданы, Ұлытау ауылынан 27 км, аудандық маңызы бар «Ұлытау-Сарлық» автожолының жол төсемі арқылы (ені 100 м-ге дейін, тереңдігі 20-дан 25 см-ге дейін) су тасу жағдайы орын алды. Автокөлік құралдарының қозғалысы бұзылған жоқ, елді мекендерге қауіп төнген жоқ. ЖАО күшімен (2 адам және 1 техника) жөндеу-қалпына келтіру жұмыстары жүргізілді, кезекшілік ұйымдастырылды. **ҚАУІП ЖОҚ!**

26 наурыз сағат 21.00-де Ұлытау ауданы, Жанкелді а/о, Байқоңыр ауылынан батысқа қарай 80 км жерде жайылымдық жерлерде еріген қардың жиналуы орын алды (ұзындығы шамамен 8 км, ені 5 км). "Ораз" қыстағында екі шаруа қожалығы (150 ірі қара, 44 жылқы) орналасқан, жануарлар қауіпсіз жерге қуылды. Жангелдин а/о әкімі Ш. Бекетовтың айтуынша: қазіргі уақытта су деңгейі төмендеді, су басу қаупі жоқ.

26 наурыз күні сағат 15.46-да Ұлытау ауданы, Ақтас кентінде трактор суда тұрып қалды, (3 адам), эвакуациялауды сұрады. 20-40 1-МӨСБ вахтовкасы (4ж/қ) Ақтас кентіне шықты, басшысы Совет Б.;

26 наурыз күні сағат 18.03-те Ұлытау ауданы, Қарсақбай кенті, қардың қарқынды еруіне байланысты ені 25 м және тереңдігі 30 см жол төсемі арқылы су тасу жағдайы орын алды. ЖАО (6 адам және 2 тех) және МЕӨСҚ 1 АЦ 6 адам кезекшілік ұйымдастырылды, қауіп жоқ.

27 наурыз күні сағат 22.30-да, Ұлытау ауданы Ұлытау ауылынан 70 км. "Талдысай" ауылында ауа температурасының жоғарылауына, қардың қарқынды еруіне және жер асты суларының көтерілуіне байланысты 8 жеке үй су астында қалды, су деңгейі 50 см - ге дейін көтерілді. 20 адам эвакуацияланды (оның ішінде 5 бала және 7 әйел). Жезді кентінде, қауіпсіз жерге 81 бас ІҚМ және 20 бас ұсақ мал айдалды. ТЖД күштері (4 адам және 1 адам) және ПД (12 адам және 2 бірлік) жұмылдырылды.

28 наурыз сағат 02.51-де Ұлытау ауданы Жезді кентінде Жезді өзенінің су деңгейінің көтерілуінен су тасқыны орын алуда, Бұлқышев және Көкбұлақ көшелеріндегі 20 үйге су басу қаупі бар. 108 адам эвакуацияланды, оның ішінде 56 бала. Эвакуацияланғандар Жезді кентінде тұратын туыстарына орналастырылды. Эвакуация жалғасуда. Бұлқышев және Көкбұлақ көшелеріндегі 16 үй су астында қалды, аурухананы су басу қаупі бар (пациенттерсіз) Қауіпсіз жерге 40 бас ІҚМ және 38 ұсақ мал айдалды. Мектептерде адамдарды эвакуациялауға арналған үй-жай ұйымдастырылған.

28.03 сағат 07-50-дегі жағдай бойынша күштер мен құралдар (34 л/с және 1 бірлік техника Автобус) қосымша жіберілді, жеделштаб орналастырылды, ТЖ орнына Ұлытау облысы ТЖД бастығы полковник Е. Байыров шықты. ТЖД күштері мен құралдары (51 ж/қ, 3 бірлік техника), ПД (8 ж/қ, 2 бірлік техника), ЖАО (20 адам 7-бірлік техника).

28 наурыз сағат 07-18-де Жыланды ауылында Сарысу өзенінің қоршау үйіндісі шайылды. 28.03-нен бастап қоршау үйіндісін төсеу жұмыстары жалғасуда, сол жерде жеке құрамның 8 адамы 2 бірлік техника (Кунг 66, АШ-5) ТЖД, 12 адам, 10 бірлік техника (1 бірлік тиегіш, 4 бірлік камаз шансиман, 2 бірлік экскаватор) ЖАО және 3 бірлік МТЗ трактор және 20 тұрғын жұмыс істеуде, 640 қапшық құм төселді.

31 наурыз күні сағат 11:00-де азамат С.Досболовтан Ұлытау ауданында Мибұлақ ауылынан 47 км қашықтықта орналасқан "Шоқан" қыстағын еріген қар суы басқандығы туралы хабарлама келіп түсті. (ені 500 м және тереңдігі 70 см). ЖАО бақылауында.

Аудан бойынша авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізуге жеке құрамның 249 адамы, 73 бірлік техника, 6 бірлік су айдау техникасы жұмылдырылды.

Қорытынды

Авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізудің оң жақтары

1. Өртке қарсы қызмет гарнизонының қолданысындағы ПНС-200, ПНС-110 өрт сорғы станцияларының сенімділігі мен жоғары тиімділігі.

Сенімді және қуатты сорғымен бірге жоғары өткізгіштік. Сондай-ақ нақты жағдайларда жинақталған авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізудегі үлкен практикалық тәжірибе.

2. Тасымалданатын, моторлы балшық сорғыларының жоғары тиімділігі. Айрықша ерекшеліктері-өлшемдер, салыстырмалы түрде аз масса және жоғары сенімділік. Бұл тұрғын үйлерде және басқа да шағын құрылыстарда еріген және жер асты суларын соруға мүмкіндік береді, сонымен қатар 2-3 адамнан тұратын есеп топтар оның жұмыс орнын жедел өзгертуге мүмкіндік береді (үйден үйге ауыстыру).

3. Өнімділігі 100 л/сек болатын "Varisco" жоғары өнімді тіркеме мотопомпалары өздерінің тиімділігін оң жағынан дәлелдеді. Бұл мотопомпа алғаш рет Ұлытау және Жаңаарқа аудандарында қолданылды, онда тәулік бойы жұмыс істеді (ТҚК өткізу үшін қысқа мерзімді үзілістермен).

4. Елді мекендердің айналасында салынған қорғаныс бөгеттерінің тиімділігі.

Елді мекендерді су басу қатерлері мен фактілерін жою жөніндегі жұмыстарды ұйымдастыру бойынша Жаңаарқа ауданының аумағында жүргізілген атқарылған жұмыстарды атап өткен жөн, онда келіп түскен еріген судың үлкен көлеміне жедел ден қойылып, үйлер мен үй маңындағы аумақтарды су басуға жол берілмеген. Бұл ретте Сәтбаев қаласының аумағында жүргізілген жұмыстар ерекше атап өтіледі, онда қаңтарда ұйымдастырылған ағымдағы су тасқынына қарсы жұмыстың арқасында келген еріген су кедергісіз өтті, осылайша елді мекендерді су басуға жол берілмеді.

Су тасқыны кезеңінің проблемалық мәселелері

Жалпы қол жеткізілген жұмыстың оң нәтижелерімен бірге су тасқыны кезеңінен өтуге жүргізілген талдау келесі кемшіліктерді анықтады:

1) автомобиль жолдарында су өткізу құрылыстарының жеткіліксіз саны немесе болмауы:

Облыстың автожолдарында көптеген су тасу жағдайларының орын алуы барлық маңызы бар автожолдардағы құрылыстардың өткізу қабілетін арттыру қажеттігін айғақтайды.

Мысалы, республикалық, облыстық және аудандық маңызы бар автожолдардағы су тасуының 14 учаскесінде қолда бар су өткізу құрылыстары келіп түскен еріген суды өткізіп үлгермеген. Осыған байланысты автожолдардың осы учаскелерінде су өткізу құрылыстарының өткізу қабілетін арттыру қажеттілігі туындайды, атап айтқанда:

- Қаражал қаласында-облыстық маңызы бар "Қаражал-Шалғия" автожолының 33 шақырымында әрқайсысының диаметрі 1 м қосымша 2 құбыр салу қажет;

- Жаңаарқа ауданында-"Қызылорда-Павлодар" Республикалық маңызы бар автожолының 761 км әрқайсысының диаметрі 1 м болатын 3 құбыр салу қажет;

- Ұлытау ауданында-"Жезді-Қарсақпай-Байқоңыр-Қоскөл" облыстық маңызы бар автожолының 140 шақырымында әрқайсысының диаметрі 1 м қосымша 2 құбыр орнату қажет; осы жолдың 175 шақырымына әрқайсысының диаметрі 1 м қосымша 4 құбыр орнату қажет (100 метрге 2 Құбыр аралығымен); 203 км-ге қосымша 4 құбыр орнату қажет Әрқайсысының диаметрі 1 м болатын 2 тікбұрышты су өткізгіш құбыр; Сарлық ауылының жергілікті маңызы бар автожолының 27 шақырымына әрқайсысының диаметрі 1 м болатын 2 құбыр орнату қажет; Қорғасын ауылының жергілікті маңызы бар автожолының 22 шақырымына әрқайсысының диаметрі 1 м болатын 2 құбыр орнату қажет; Мибулак ауылының жергілікті маңызы бар автожолының 3 шақырымына әрқайсысының диаметрі 1 м болатын 2 құбырды орнату қажеттігі бар.

Қалаішілік автожолдарды су басу тәуекелін азайту үшін Пушкин-Холмецкий, Шевченко-Гарагин, Абай-Байқоңыров, Омаров көшелерін және Мира, Алашахан көшелерін нөсер жүйесімен жабдықтау қажет.

2) гидротехникалық құрылымдардың төмен жағдайы:

Гидротехникалық құрылымдардың жай-күйіне тиісті бақылаудың болмауы, сондай-ақ су пайдаланушының су шаруашылығы жүйелері мен құрылыстарының қауіпсіздік қағидаларын бұзуы Қаражал қаласының Ақтай шағын ауданының аумағында су басу қаупін туғызды.

Аталған кемшіліктер ГТҚ-ды көп факторлы тексерудің, елді мекендерді инженерлік қорғау, өзендерді санациялау және т.б. бойынша жобалау-ізвестіру жұмыстарының болмауына, сондай-ақ ГТҚ-ды жөндеу және реконструкциялау жөніндегі іс-шараларды жергілікті бюджеттерден (қалалар мен аудандардан) қаржыландыруға мүмкіндік беретін заңнамада нормалардың болмауына байланысты.

Ұсынымдар

Су тасқыны кезеңіне сапалы дайындық, халықты және аумақтарды тиімді қорғауды қамтамасыз ету **мақсатында:**

1. Жазғы-күзгі кезеңде барлық аудандардағы негізгі өзендер арналарының аса қауіпті учаскелерін (Сарысу өзенінің арналары – Жыланды, Талдысай, Атасу, Жезді, Қарағеңгір ауылдарынан 1 км) тазарту, кеңейту, түбін тереңдету, жағалауды нығайту жүргізілсін. Жазда көптеген өзендер іс жүзінде кебеді, бұл жазғы-күзгі кезеңде алдын-ала жұмыс жасауға мүмкіндік береді.

2. Елді мекендерді инженерлік қорғау, Жыланды ауылының бойында ұзындығы 2 км,Талдысай өзенінің бойында ұзындығы 500 м бөгет салу жұмыстарын ұйымдастыру.

3. Өзен арналары бойынша автожол көпірлерінің конструкциясын күшейту қажет, атап айтқанда:Жезқазғанда – қаладан Қорғанбай ауылына қарай шығуда; Ұлытау ауданында – "Ащысу" шатқалы ауданында "Жезді-Қарсақпай-Байқоңыр-Қоскөл"облыстық маңызы бар автожолының 203 км-км күшейту қажет).

4. Жергілікті атқарушы органдар инженерлік жұмыстарды алдын ала жүргізу мақсатында барлық мүмкіндіктерді өз бетінше іздестіруі қажет.